

УДК: 327.8(478+477) : (478-43)

© *Наталія Нечаєва-Юрійчук*
(м. Чернівці)

ПРИДНІСТРОВ'Я ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА РЕСПУБЛІКУ МОЛДОВУ ТА УКРАЇНУ

Дана стаття присвячена придністровському конфлікту, його місцю та ролі у сучасній політиці Республіки Молдова, України та Російської Федерації. Автор визначає основні передумови конфлікту, його етапи розвитку. Особлива увага звернена на особливості взаємодії РФ – ПМР – РМ – Україна, в якій Придністров'я виступає як фактор російського впливу на Молдову та Україну.

Ключові слова: придністровський конфлікт, ПМР, політизація етнічності, невизнана держава.

Natalia Nechayeva-Yuriyчук. Transnistria as a factor of influence on Moldova and Ukraine. This article is dedicated to the Transnistrian conflict, to its influence and role in contemporary politics of Republic of Moldova, Ukraine, and Russian Federation. The author determines the main preconditions of the conflict, basic stages of its development. Special attention is paid to peculiarities of interaction RF – TMR – RM – Ukraine, in which Transnistria is playing role of a factor of Russian influence on Moldova and Ukraine.

Key words: Transnistrian conflict, TMR, politization of ethnicity, unrecognized state.

Natalia Nechayeva-Yuriyчук. Transnistria ca un factor de influență asupra RM și Ucrainei. Articolul prezintă este consacrat cercetării conflictului transnistrean, importanței lui în politica Republicii Moldova, Ucrainei și a Federației Ruse. Autorul evidențiază principalii factori, fazele evoluției conflictului etc. O atenție sporită este acordată interacțiunii în formatul Federația Rusă – Republica Moldovenească Nistreană – Republica Moldova – Ucraina, în care Transnistria este un factor al influenței ruse în Republica Moldova și Ucraina.

Cuvinte cheie: conflictul transnistrean, RMN, politizat etnică, stat autoproclamat.

Упродовж усього періоду часу від розпаду СРСР Російська Федерація намагається зберегти свій вплив на колишні радянські республіки. Етнополітичні конфлікти у Нагірному Карабаху, Придністров'ї, Абхазії та Південній Осетії, а нині й на східних територіях України не обійшлися без опосередкованої та прямої участі РФ. У ряді випадків були використані місцеві еліти, які через здобуття незалежності окремими регіонами тієї чи іншої держави прагнули реалізувати власні владні амбіції. У той же час наміри самопроголошених лідерів новоутворених «держав» прямо суперечили інтересам політичних еліт держав, у яких мав місце сепаратизм. Як сторона конфлікту представники влади намагалися зробити все можливе, аби не допустити самостійності цих «уламків» держави. В результаті: загострення протиріч, ескалація конфліктів, війни та необхідність пошуку нових шляхів їхнього подолання та вирішення.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття світове співтовариство зіштовхнулося з новим сплес-

ком етнополітичної активності. Певно, це і стало однією з причин звернення науковців до вивчення етнополітичних конфліктів, процесів політизації етнічності тощо. Так, історичні витоки сучасних етнічних та політичних конфліктів стали предметом досліджень ряду вітчизняних та зарубіжних науковців. Історія Придністровського конфлікту неодноразово описана дослідниками з різних країн, які у своїх працях намагаються не тільки прослідкувати основні етапи розвитку самого конфлікту, але й з'ясувати його причини та наслідки. Західний дослідник Е.Андерсен у своїй статті «Конфлікт у Придністров'ї: до національної згоди іще далеко (1990 – сучасність)» визначив передумови виникнення придністровського конфлікту, прослідкував його розвиток, включаючи військову фазу, а також проаналізував спроби вирішення конфлікту станом на початок ХХІ століття¹. Спробу аналізу історичних, демографічних, політичних аспектів придністровського конфлікту зробили такі дослідники, як Н.Бабілунга та Б.Бомешко².

Аналіз ситуації, що склалася у Республіці Молдова після розпаду СРСР та проголошення незалежності Придністровської Молдавської республіки в контексті світової політики, зроблений українським дослідником Д.Срмоленко у роботі «Придністровський конфлікт у міжнародних відносинах: витоки, сучасний стан та перспективи розв'язання»³.

З позицій «конфліктів ідентичностей» розглядає придністровський конфлікт придністровська дослідниця, представник Міністерства закордонних справ ПМР Н.Штанські, яка наголошує, що однією з найважливіших характеристик ситуації довкола Придністров'я є одночасна наявність ідентичнісних, статусних та територіальних протиріч⁴. Спробу поглянути на придністровський конфлікт у новітніх геополітичних реаліях зробила й польська дослідниця А.Томчик, яка особливу увагу звернула на проблему кордонів між ПМР та її найближчими сусідами – Молдовою та Україною⁵.

На думку автора, придністровський конфлікт посідає особливе місце серед усіх «заморожених» конфліктів на пострадянському просторі. Його поява, еволюція та сучасний стан є своєрідним лакмусовим папірцем намірів та дій РФ щодо колишніх радянських республік, у тому числі й України. Саме тому метою даної наукової розвідки є спроба аналізу ролі та місця ПМР у зовнішній політиці Російської Федерації. Виходячи із поставленої мети, автор поставила ряд завдань: визначити основні передумови та причини виникнення придністровського конфлікту, коротко охарактеризувати основні етапи його перебігу та проаналізувати роль придністровського конфлікту у сучасній геополітичній грі РФ.

Очевидно, що витoki придністровського конфлікту лежать в історичному минулому Республіки Молдова. Звертаючись до історичних передумов конфлікту, можна поринути у глибокі віки, проте, на нашу думку, варто в першу чергу звернути увагу на події минулого століття, які відіграли вирішальну роль у регіональних державотворчих процесах. Рішення про утворення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської республіки було прийнято на III сесії Всеукраїнського ЦВК восьмого скликання 12 жовтня 1924 року. Тоді із доповіддю виступив голова Раднаркому Української РСР В.Чубар, який «з більшовицькою прямою заявив, що керівництво України, враховуючи тимчасову окупацію Бессарабії, вирішило включити до складу Автономної Республіки населені пункти та адміністративні райони, в яких молдавське населення не складає більшості»⁶. Як наголосив у своєму виступі В.Чубар, створення автономної республіки повинно було сприяти активізації боротьби трудящих Бессарабії за їхнє воз'єднання з радянською батьківщиною. Водночас, включення до складу МАСРР районів на лівому березі Дністра, де молдавське населення не складало переважної більшості, на нашу думку, є своєрідним лакмусовим папірцем, в якому проглядаються основи національної політики радянської влади – ставка на інтернаціоналізм та знищення будь-яких проявів, як тоді наголошувалося, буржуазного націоналізму. У Молдавській автономії, а згодом і Молдавській Радянській Соціалістичній республіці, активно реалізовувався принцип злиття народів в єдиний радянський народ під верховенством, звичайно ж, російського.

Формально в 1924 році до складу радянської Молдавії включалась і Бессарабія, яка фактично перебувала під владою Румунії. Уточнення кордонів республіки тривало до 1926 року, що в кінцевому підсумку призвело до розширення території останньої майже на 2 тис.км² та збільшення чисельності населення на 153 тис. осіб (на 26,7%).

Від самого початку існування Молдавської автономії національний склад населення останньої вирізнявся своєю строкатістю та, як це не парадоксально, переважаючою більшістю української частки серед населення. За даними перепису 1926 року загальна чисельність населення у МАСРР складала 572,5 тис. осіб. З них українців – 277,5 тис. (48,5%), молдаван – 172,4 тис. (30,1%), росіян – 48,9 тис. (8,5%), євреїв – 48,6 тис. (8,5%), представників інших національностей – 24,9 тис. (4,4%). Молдавани склали більшість лише у трьох районах республіки з дванадцяти: Дубоссарському – 67%, Слободзейському – 64,7% та Григоріопольському – 45,7%⁷. Таким чином, у новоствореній Молдавській автономній республіці молдавани склали лише третину населення, що було зумовлено об'єктивними причинами, у першу чергу прагненням радянського керівництва включити до складу союзу радянських республік Бессарабію. Остання була приєднана до СРСР 28 червня 1940

року, а вже 2 серпня того ж року була утворена Молдавська РСР, до складу якої увійшло і Придністров'я. Після прийняття Верховною Радою Союзу РСР закону «Про встановлення кордону між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Молдавською Радянською Соціалістичною республікою» від 4 листопада 1940 року було остаточно визначено кордони між тепер уже радянськими республіками. Колишні райони МАСРР з переважаючим українським населенням увійшли до складу УРСР. Одночасно до складу УРСР увійшла південна частина Бессарабії, серед населення якої переважали українці та росіяни.

У національній структурі населення Придністров'я, що увійшло до складу МРСР, молдавани не становили переважної більшості, що в подальшому стало одним із важливих чинників придністровського конфлікту. Водночас, тривале перебування у складі однієї радянської республіки могло б сконсолідувати населення її частин. Однак події кінця ХХ століття засвідчили, що перебування Молдови у складі Радянської держави не сприяло консолідації молдовської нації. Етнічні та національні групи, які проживали на її території, зберегли власні етнонаціональні особливості й характеристики, а молдавська національна ідентичність виявилася нестійкою до зовнішніх чинників, про що, однак, мова йтиме далі. Частина населення була русифікована. Більше того, за роки радянської влади етнічний склад населення Молдавії постійно змінювався. Останнє залежало від територіальних змін (які мали місце, зокрема, у 1940 році) та від генеральної лінії ЦК КПРС у національному питанні, яка не передбачала збереження національної ідентичності радянських народів.

Придністров'я відрізнялося від решти території Молдови і своїм етнічним складом (основні три групи – молдавани, українці та росіяни – були практично однаково представлені у регіоні). Однак серед факторів, котрі сприяли формуванню у придністровської еліти прагнення до незалежності, одним із найважливіших є економічний. Придністровський регіон був і залишається одним із найбільш індустріально розвинених частин Республіки Молдова. На території нині уже ПМР знаходяться такі промислові центри, як Тирасполь, Рибниця, Дубоссари, Бендери. За часів існування СРСР саме у Придністров'ї було сконцентровано близько 60% економічних потужностей Молдавської РСР, тож лівову частку ВВП республіки забезпечували саме промислові підприємства східного регіону. Останнє призвело до усвідомлення придністровською елітою свого особливого становища у республіці, адже високий рівень промислового розвитку виступав своєрідним гарантом її майбутнього. Те, що індустрія Придністров'я більшою мірою була пов'язана з сусідньою Україною та Росією, додавав ще більшої ваги придністровській еліті, підкреслював її винятковість та своєрідну «незалежність» від Кишинева.

Необхідно наголосити, що радянська Молдавія стала однією з перших республік у колишньому СРСР, яка гостро відчула на собі руйнівний вплив ідентифікаційної невизначеності. І хоча молдавани станом на 1989 рік склали 64,6% населення⁸, подальші події засвідчили, що процес формування молдовської національної ідентичності лише розпочався. Проголошення курсу на «перебудову» та «гласність» Генеральним секретарем ЦК КПРС М.Горбачовим у 1985 році відкрило для радянських людей раніше невідомі сторінки в історії власного народу, можливості самопошуку, в тому числі й національної ідентичності. Перебудова стала поштовхом до процесів політизації молдавської етнічності та «румунського ренесансу» у Молдавії кінця 1980-х років. У цей час у середовищі молдаван поширюються ідеї про те, що молдавани – це румуни, що майбутнє Молдавії у Румунії тощо. Процеси етнополітизації молдовської партійної номенклатури відбувалися надзвичайно швидко: 31 серпня 1989 року Верховна Рада Молдавської РСР проголосила молдавську мову офіційною. Одночасно був прийнятий закон «Про повернення молдавській мові латинської графіки». І хоча національні меншини зберігали право на використання рідної мови у побуті, офіційні особи були зобов'язані володіти молдавською, інакше підлягали звільненню. Жорсткі дебати з приводу статусу російської мови переросли у політичні страйки та мітинги. Однак це не призвело до бажаних наслідків. Курс на «румунізацію» Молдови продовжився. У лютому 1990 року на перших вільних виборах до Верховної Ради Молдавської РСР перемогу здобув Народний Фронт Молдови, заснований прорумунськи налаштованою творчою інтелігенцією Молдови. Фактично Молдова зробила поворот на 180°: від русифікації до румунізації. Активність прорумунських активістів, а також тих, хто ще вчора вважав себе молдованином, а сьогодні ідентифікував себе як румун, виявилася абсолютною несподіванкою для так званого російськомовного населення, яке почало боятися за своє майбутнє у тоді ще радянській республіці.

Прагнення якомога швидше відновити «братерські відносини» з Румунією знайшло своє відображення у акції «Міст квітів», яка відбулася у травні 1990 року на річці Прут. Наступним кроком стало затвердження 27 квітня 1990 року ВР МРСР державного прапора, кольори якого відповідали кольорам румунського. Уніоністські тенденції у політиці тодішнього керівництва Молдови призвели до відчуття втрати серед придністровської номенклатури будь-яких перспектив представництва як у республіканських структурах, так і в молдовському суспільстві в цілому⁹. Таким чином, відбувся процес політизації молдовської етнічності, який, на нашу думку, трансформувався у процес новітньої етнічної дивергенції – поділу молдовського етносу на румун та молдаван. В результаті між кишинівською (румуномовною) та тираспольською (у переважній більшості російськомовною)

номенклатурою розгортається конфлікт, який увійшов в історію, як придністровський.

Таким чином, у 1990 році, за часів існування СРСР, у Молдавській РСР визначилися суб'єкти конфлікту – молдовська національна еліта, представлена переважно націонал-демократами та ультра-націоналістами, та консервативна номенклатура Придністров'я, представлена в основному директорським корпусом. Об'єднання населення навколо двох еліт відбувалося на основі національного та мовного факторів. І якщо кишинівська еліта не могла повірити у можливість сепаратизму у Придністров'ї, то російськомовне населення останнього не сприймало процес етнополітизації молдовського суспільства і розглядало його як загрозу існуванню власного усталеного життєвого устрою. Саме тому процес згуртування навколо тираспольської номенклатури у Придністров'ї відбувся досить швидко. А етнополітичний конфлікт з Кишиневом став своєрідним каталізатором даного процесу.

Перебіг конфлікту неодноразово описаний вітчизняними та зарубіжними дослідниками, тож зупинимось на найважливіших моментах, які, власне, є відзеркаленням використання придністровського фактора третьою стороною. І офіційний Кишинів, і Тирасполь, вступаючи у конфлікт, розраховували на зовнішню підтримку: перший – з боку Румунії, а другий – зі сторони Російської Федерації. Однак якщо Румунія у період активної фази конфлікту (військових дій) «морально підтримала» Кишинів, то РФ підтримала сепаратистські прагнення Придністров'я військово: 14-а армія, розташована на лівому березі Дністра, що, відповідно до угоди від 1 квітня 1992 року, увійшла до складу російської армії, виступила на стороні Тирасполя. У розпорядженні Кишинева були лише загони внутрішньої міліції та, з березня 1992 року, збройні сили колишнього Союзу, розміщені на правому березі Дністра. Застосування придністровською стороною важкого озброєння, у тому числі танків, у битві за Бендери примусило Кишинів піти на поступки та розпочати переговорний процес.

На нашу думку, від самого свого початку придністровський конфлікт не був запланований Москвою, однак остання досить швидко зорієнтувалася у дезінтеграційних процесах, що стартували у Молдові наприкінці 1980-х років, і використала Придністров'я як своєрідний важіль впливу на Кишинів і не тільки. Уніоністські ідеї, що поширювалися наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років у радянській Молдавії, а пізніше – незалежній Республіці Молдова, були досить незручними не лише для російськомовного Тирасполя, але й для Москви, яка усіма силами намагалася зберегти СРСР. І якщо останнє їй зробити не вдалося, то спроби зберегти свій вплив і позиції в колишніх радянських республіках Москва не полишала. Географічне розташування МРСР визначило її стратегічне становище. Тож збереження на території вже

незалежної Республіки Молдова військ Російської Федерації було невинуватим збігом обставин. Москва використала суперечності між Кишиневом та Тирасполем як можливість збереження військової присутності на західних рубежах колишнього СРСР та збереження своєї ролі у визначенні внутрішньої та зовнішньої політики нової незалежної держави Молдова. Про особливу роль Москви у конфлікті свідчить і той факт, що саме тут було підписано Угоду про принципи врегулювання конфлікту у Придністров'ї між президентом Молдови М.Снегуром та президентом Росії Борисом Єльциним. За домовленостями 1992 року було визнано територіальну цілісність Молдови та право Придністров'я «самостійно вирішувати власну долю» у разі зміни державного статусу Молдови¹⁰. І хоча тоді ж було ініційовано переговорний процес між Кишиневом та Тирасполем у форматі «5+2», під час підписання Угоди Росія фактично представляла інтереси Придністров'я, а «право», закріплене домовленостями 1992 року, згодом було озвучене і щодо Гагаузії¹¹.

Переговорний процес щодо вирішення придністровського конфлікту у форматі «5+2» триває й до сьогодні. За цей час підписано Меморандум про взаєморозуміння (Росія взяла на себе зобов'язання вивести угруповання 14-ї армії з території самопроголошеної республіки чого, однак, так і не зробила) та інші документи, в яких засвідчувалося прагнення сторін до компромісу та діалогу. У 2003 році за участю спеціального представника президента РФ Д.Козака був розроблений «Меморандум про основні принципи державного облаштування об'єднаної держави» [Молдови – авт.]. В основі плану – перетворення РМ на нейтральну демілітаризовану федеративну державу, що мало б запобігти можливості входження Молдови до НАТО і, відповідно, перспективі розміщення НАТОвських озброєнь на її території. Даний проект абсолютно відповідає уявленням Москви щодо майбутнього Молдови як формально нейтральної, однак де-факто проросійської держави. Серед суб'єктів майбутньої федерації – Придністров'я та Гагаузія, які отримують право членства у міжнародних організаціях, виходу зі складу федерації у випадку приєднання останньої до іншої держави та (або) у зв'язку із повною втратою свого суверенітету¹².

План Козака так і не був реалізований, як і план Ющенка та ряд інших планів, в яких пропонувалися різні варіанти вирішення конфлікту. Основною причиною нерозв'язання придністровського конфлікту, на нашу думку, є неготовність (а часто – і небажання) сторін йти на діалог та компроміс. В результаті «заморожування» ситуації довкола Придністров'я останнє трансформувалося у своєрідне державне утворення з власними інститутами (президентом, парламентом, судами тощо). Так звана Придністровська Молдавська республіка отримує постійну фінансову та іншу підтримку зі сторони Російської Федерації. Так, за словами посла Молдови в Україні Іона Стевіле, «приблизно

70% бюджету Придністров'я формується за рахунок фінансової підтримки з боку РФ і тільки 25-30% – з місцевих зборів»¹³, що зумовлює абсолютну залежність керівництва даного псевдодержавного утворення від Москви. Росія також підтримує придністровських пенсіонерів: кожен з них отримує доплату з боку РФ по 15 доларів США, що є відчутною добавкою до пенсії¹⁴. Загалом прямі дотації Росії до придністровського бюджету у 2012 році склали 800 млн. доларів, а у 2013 році – 200 млн. доларів. Станом на 2014 рік «газові» дотації у ПМР сягнули 4,5 млрд. доларів¹⁵. Очевидно, що про жодну незалежність ПМР у внутрішній та зовнішній політиці мова йти не може. Більше того, існування самої ПМР безпосередньо залежить від РФ, адже, як повідомив спікер Верховної Ради незвіданої республіки М.Бурла, Росія щорічно вкладає у Придністров'я близько одного мільярда доларів. Він підкреслив, що «ВВП Придністров'я складає 1,1 млрд. доларів. Тобто Росія дає нам ще один валовий внутрішній продукт. Фактично ми живемо за рахунок власних засобів лише наполовину. Іншу половину ми отримуємо від РФ»¹⁶. Останнє підтверджує, що фінансова стабільність та політичне майбутнє самопроголошеної республіки залежить від Російської Федерації, яка фактично забезпечує життєздатність останньої.

В той же час для самої РФ збереження автономного статусу Придністров'я у єдиній нейтральній Республіці Молдова є одним із важливих завдань зовнішньої політики. Підтримкою Придністров'я Москві донедавна вдавалося не тільки зберігати свої позиції у регіоні, але й визначати зовнішньополітичний курс РМ: шансів на входження до ЄС при невирішеному придністровському питанні у Молдови не було. Однак події 2013-2014 років в Україні порушили рівновагу сил в регіоні. І якщо до подій Євромайдану в Києві складно було собі навіть уявити, що ЄС піде назустріч євроінтеграційним прагненням Молдови й підпише з нею угоду про асоціацію, враховуючи невирішені питання з Придністров'ям, то нині це вже історичний факт. 27 червня 2014 року Молдова підписала угоду про асоціацію з Європейським Союзом. І хоча у самій республіці на момент підписання угоди лише близько 50% населення підтримували проєвропейський шлях розвитку¹⁷, Молдова отримала нові можливості розвитку, а її громадяни, починаючи з квітня 2014 року, – безвізовий режим з країнами ЄС.

Запровадження жорстких економічних та політичних санкцій країнами Європейського Союзу щодо РФ поставило російську владу у складне становище. Збереження «статусу наддержави» вимагає додаткових зусиль в нових економічних і, що найважливіше, геополітичних умовах. Тож нині Москва змушена дещо по-іншому вибудувати свої відносини як з РМ, так і ПМР. На думку молдовських оглядачів, після підписання угоди про асоціацію спостерігається погіршення молдово-російських відносин. У відповідь на заяви представників російської влади, у тому числі ро-

сійського віце-прем'єра Д.Рогозіна, щодо необхідності збереження нейтрального статусу РМ, молдовський прем'єр-міністр Ю.Лянке заявив, що входження Молдови до ЄС (яке, на його думку відбудеться не скоро) аж ніяк не означає необхідності зміни статусу нейтралітету, однак, якщо Д.Рогозін настільки стурбований даним питанням, то «він повинен допомогти позбутися від 14-ї армії у Придністров'ї»¹⁸. Проте, не зважаючи на взяті на себе раніше зобов'язання, РФ не поспішає виводити свої війська з Придністров'я.

Водночас у нових реаліях Придністров'я перетворюється на своєрідну «козирну» карту, яку Кремль намагається розіграти у боротьбі за Молдову та, певною мірою, за Україну. У січні 2015 року Росія вперше відмовилася надати Придністров'ю фінансову допомогу, про яку її просив президент ПМР Є.Шевчук. На думку директора молдовського Центру стратегічних досліджень та політичного консалтингу А.Царану, відмова спричинена зміною пріоритетів та економічним становищем самої РФ. «Росія сьогодні у складному становищі у зв'язку з Кримом, ситуацією на сході України, а також економічною кризою у самій РФ. Невизнане Придністров'я перетворюється на непосильну ношу для Москви», – відзначив експерт¹⁹. Але, не зважаючи на «непосильність» даної «ноші», вже у березні 2015 року на рахунки центрального банку Придністровського регіону кошти для пенсійних надбавок у сумі 522 млн. російських рублів були перераховані²⁰. Враховуючи фінансову й політичну залежність ПМР від РФ, не дивно, що на офіційному рівні придністровська влада повторює російські меседжі щодо подій в Україні та активно формує образ України як ворога ПМР. Саме Україна, за словами міністра закордонних справ Придністров'я Н.Штаньки, «дедалі сильніше віддаляється від статусу «країни гаранта» у молдавсько-придністровському конфлікті, відкрито підтримуючи одну із сторін конфлікту і затягуючи на шій придністровської економіки блокадну удавку»²¹. Серед «недружніх» щодо Придністров'я дій України – обмеження свободи пересування придністровців з російським громадянством, збільшення військового контингенту на прикордонних з ПМР територіях, так звана «економічна блокада» тощо²². Тож, на нашу думку, пауза, яку взяла російська влада у фінансових розрахунках з ПМР, лише сприяла утвердженню серед придністровців негативного ставлення до України як основного винуватця їхніх економічних проблем²³.

Неоднозначно була сприйнята і заява президента України П.Порошенка щодо необхідності сприяти розморожуванню придністровського конфлікту та реінтеграції Придністров'я до складу Молдови. Так, міністр закордонних справ РФ С.Лавров наголосив на тому, що Україна «по суті, сприяла (і продовжує це робити) організації чогось на кшталт економічної блокади Придністров'я»²⁴. На думку урядовця, Україна належить до тих держав, які прагнуть використати перспективи асоці-

ації Молдови з Євросоюзом для того, щоб в ультимативній формі змусити придністровців піти на умови Кишинева. Глава МЗС РФ також підтвердив право Молдови на суверенітет та територіальну цілісність, наголосивши при цьому на необхідності надання Придністров'ю особливого статусу та збереження нейтралітету РМ²⁵.

Нинішня позиція Кремля щодо врегулювання придністровського конфлікту виглядає дещо «несправедливою» з позиції придністровців. 16 квітня 2014 року Придністров'я попросило РФ визнати свою незалежність, однак остання не поспішає цього робити²⁶. Більше того, Кремлю потрібне Придністров'я як складова Молдови, інакше остання може не тільки інтегруватися до ЄС, але стати членом НАТО, чого найбільше побоюються у Москві. З цією метою використовуються усі доступні засоби, в тому числі й енергетичний. Як відомо, Придністров'я отримує газ з РФ, однак з 2006 року вона за нього не платить²⁷. Станом на січень 2015 року ПМР заборгувала «Газпрому» 4,5 млрд. доларів, які юридично вважаються боргом РМ²⁸. Таким чином Москва поставила Кишинів перед дилемою: або зробити перший крок і визнати незалежність ПМР, дозволивши останній самостійно сплачувати свої борги, або ж зберігати курс на збереження територіальної цілісності, не визнавати незалежності ПМР і, відповідно, взяти на себе його борги, в першу чергу перед РФ. У будь-якому випадку Росія розраховує залишитися у вигаши, адже у першому випадку на Молдову чекає гагаузький сепаратизм, що в кінцевому підсумку може завершитися розпадом республіки на три держави. У другому – Молдова як одна із найбідніших країн Європи не зможе виплатити борг і змушена буде рахуватися з РФ не лише в економічних питаннях, але й у політичних.

Для України наявність невизнаної ПМР на своїх кордонах є постійним викликом національній безпеці та національним інтересам. Досвід існування невизнаної самопроголошеної республіки у рамках унітарної держави змушує задуматися над можливістю повторення даного сценарію на сході України. Присутність 14-ї російської армії та проросійськи налаштований регіон створюють своєрідне, хай і розірване, кільце з авторитарних держав навколо України: Росія, Придністров'я, Білорусь.

Враховуючи усе вищесказане, варто наголосити, що Придністров'я відіграє досить важливу роль у сучасній геополітичній грі Російської Федерації, основною метою якої є збереження російської присутності в регіоні та ролі «наддержави» у світовій політиці. Однак Євромайдан в Україні та подальша агресія РФ у нашій державі спричинили зміни у свідомості не лише українців, але й лідерів країн-членів ЄС, які підтримали євроінтеграційні прагнення Молдови, України та Грузії, не зважаючи на невирішені територіальні суперечності. На нашу думку, конструктивна політика ЄС, спрямована на підтримку демократичних та ринкових реформ у названих державах, поглиблення євроін-

теграційних процесів може порушити плани РФ щодо домінування у регіоні.

¹ Andersen A. The Conflict in Transnistria: National Consensus is a Long Way off (1990 – present) / A.Andersen [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.conflicts.rem33.com/images/moldova/nistru_konflikt.htm

² Бабилюнга Н.В., Бомешко Б.Г. Придністровський конфлікт: історическіе, демографіческіе, політическіе аспекты / Н.В.Бабилюнга, Б.Г.Бомешко. – Тирасполь: РИО ПГУ, 1998. – 90 с.

³ Єрмоленко Д. Придністровський конфлікт у міжнародних відносинах: витоки, сучасний стан та перспективи розв'язання / Д.Єрмоленко // Віче. – 2009. – №9 (березень) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1377/>

⁴ Штански Н. Особенности урегулирования «конфликтов идентичности». Казус Приднестровья / Н.Штански [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intertrends.ru/thirty-seventh/Shtanski.pdf>

⁵ Tomczyk A. The New (Old) Moldovan-Transnistrian Border Conflict / A.Tomczyk [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.neweasterneurope.eu/interviews/912-the-new-old-moldovan-transnistrian-border-conflict>

⁶ Тучинський В.А. Молдавська Автономна Радянська Соціалістична Республіка у складі УРСР 1924-1940 рр. і адміністративні зміни на території Придністров'я / В.А.Тучинський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. – 2011. – С.254.

⁷ Там само. – С.255.

⁸ Суботіна І. Росіяни в Молдавії: демографічні «ризики» / І.Суботіна // Народна творчість та етнографія. – 2010. – №2. – С.39.

⁹ Кава О.С. Причини виникнення придністровського конфлікту наприкінці 80-х років ХХ століття / О.С.Кава [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.ukma.edu.ua/docs/journals/magisterium/17/kava.pdf>

¹⁰ «Мирні» переговори, розтягнуті на десятиліття: досвід Придністров'я, Осетії й Абхазії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/129953>

¹¹ Шелест Г. Гагаузія: у пошуках відповідей / Г.Шелест // Дзеркало тижня. – 7 лютого 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/international/gagauziya-u-poshukah-vidpovidey_.html

¹² «Меморандум Козака»: Російський план об'єднання Молдови і Придністровья [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.regnum.ru/news/polit/458547.html>

¹³ Самофалов А. Придністровський синдром: Що очікує економіку і промисловість Донбасу після особливого статусу. Лікнеп на прикладі

першої самопроголошеної республіки / А.Самофалов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/~/334824>

¹⁴ Дюбю Д., Гобер С. Геополітичний заручник / Д.Дюбю, С.Гобер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/95133>

¹⁵ Зубков А. Непризнанные республики: экономического чуда не будет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informator.lg.ua/?p=36462>

¹⁶ Россия – Молдавия – Приднестровье: культурно-экономическое сотрудничество вне конфликтов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurasiancenter.ru/politicperspectives/20140424/1003391278.html>

¹⁷ Момент истины: крохотная Молдова между Востоком и Западом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ekhokavkaza.mobi/a/25360029.html>

¹⁸ Молдо-российские отношения в эти дни осложняются всё больше [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsmoldova.md/19082014/politika/46645.htm>

¹⁹ Россия отказывается финансировать Приднестровье: стало непосильной ношей из-за аннексии Крыма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavred.info/mir/rossiya-otkazyvaetsya-finansirovat-pridnestrovo-stalo-neposilnoy-noshey-iz-za-anneksii-kryma-301233.html>

²⁰ Тирасполь получил финансовую помощь от РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moldova.org/тирасполь-получил-финансовую-помощь/>

²¹ Приднестровье: Украина затягивает удавку на шею приднестровской экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vz.ru/news/2015/4/17/740735.html>

²² Там само.

²³ Сняк Д. Бессарабский Донбасс. Как и чем живет Приднестровье [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://focus.ua/society/315856/>

²⁴ Лавров вместе с Украиной и Румынией хочет «реинтегрировать» ПМР в Молдавию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.regnum.ru/news/polit/1906609.html>

²⁵ Там само.

²⁶ Романов А. Приднестровье – не Крым, но может пойти по его пути / А.Романов Молдавию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.km.ru/world/2014/04/17/situatsiya-vokrug-pridnestrovya/737702-pridnestrovo-ne-krym-no-mozhet-poiti-po-ego->

²⁷ Приднестровье шесть лет не платит за российский газ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/business/2012/09/20/171341_pridnestrovo_shest_let_platit.html

²⁸ «Газпром» пригрозил отключить Молдавию газ за долги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.regnum.ru/news/1908887.html>